

УДК 336:330.131.7

О. С. Панка*Львівська комерційна академія***ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
СТРАХОВИХ КОРПОРАЦІЙ**

Вводяться означення понять «фінансова стійкість» з погляду теорій розорення та корисності, а також «фінансова безпека страхової компанії».

Фінансова безпека, страхова компанія, фінансова стійкість, суб'єкт господарювання

Страхові компанії упродовж останніх років все активніше перерозподіляють фінансові ресурси і забезпечують захист інших суб'єктів господарювання, що значною мірою впливає на розвиток підприємництва та економіки України. В умовах фінансової кризи посилюється вплив фінансових ризиків на результати їх діяльності та забезпечення стабільності фінансового стану, в основі якої лежить фінансова стійкість страхової компанії.

Упродовж останніх років для характеристики фінансового стану суб'єкта господарювання одночасно з поняттями «фінансова стійкість» і «фінансова надійність» набуває застосування поняття «фінансова безпека». Воно досить детально розглядається сучасними вченими на макрорівні, як правило, у системі більш загальних категорій — «національна безпека» або «економічна безпека країни». На рівні суб'єктів господарювання комплексне дослідження сутності поняття «фінансова безпека» як самостійного об'єкта управління в сучасній літературі ще не отримало та ідентифікується зазвичай як один з елементів економічної безпеки суб'єкта господарювання.

На нашу думку, заслуговує на увагу введене І. А. Бланком [1, с. 24] на основі аналізу найсуттєвіших характеристик поняття «фінансова безпека». Фінансова безпека підприємства є як кількісно, так і якісно детермінованим рівнем його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії та створюють необхідні передумови фінансової підтримки стійкого росту в поточному та перспективному періоді.

Оскільки страхові компанії відносяться до суб'єктів господарювання, вважаємо за доцільне ввести науково обґрунтоване поняття «фінансова безпека страхової компанії». Проблема полягає, щоб це поняття узагальнювало поняття «фінансова стійкість» і «фінансова надійність» страхової компанії, сприяло би вибору ефективних механізмів нейтралізації фінансових ризиків, що супроводжують її діяльність на страховому ринку та негативно впливають на рівень фінансової безпеки. Крім того, науково обґрунтоване означення фінансової безпеки страхової компанії та її точна оцінка є одним з найважливіших завдань

при визначенні якості роботи страхового ринку та його перспектив у майбутньому.

В економічній літературі досі немає однозначного трактування поняття «фінансова стійкість» взагалі та «фінансова стійкість страхової компанії» зокрема. Більше того, у своїх роботах ряд учених не робить суттєвої різниці між такими, на наш погляд, різними поняттями «фінансова стійкість» і «фінансова надійність страхових компаній». Так, на думку, О. О. Гаманкової [2, с. 190], фінансова стійкість страхової компанії — це її здатність протистояти різноманітним дестабілізуючим чинникам при провадженні господарської діяльності. У [4, с. 521] фінансова надійність страховика — це його спроможність виконати страхові зобов'язання, прийняті за договорами страхування та перестраховування, у випадку впливу несприятливих чинників. За В. А. Суховим [5, с. 9], фінансова надійність страховика — це його здатність виконувати взяті зобов'язання за договорами страхування навіть за умов дії несприятливих чинників. У Л. В. Шіріян [6] фінансова надійність страховика представлена як стан фінансових ресурсів, при якому страховик здатний своєчасно виконувати взяті зобов'язання протягом усього терміну дії укладених договорів (тобто бути платоспроможним), мати задовільні показники діяльності, сприятливо реагувати на зміну зовнішніх і внутрішніх факторів фінансового стану (себто бути фінансово стійким).

Надалі для введення поняття «фінансова безпека страхової компанії» нам буде потрібне означення страхового ризику, що тлумачиться в [6] як ризик, котрий виникає в процесі фінансових відносин між страховими компаніями та страхувальниками, державою й іншими суб'єктами господарювання, фізичними особами з приводу акумулювання страхових премій і виплати страхових відшкодувань, розміщення коштів страхових резервів та здійснення інших фінансових операцій, і який характеризується ймовірністю, величиною втрат капіталу, фінансової надійності, платоспроможності, недоотримання доходів і прибутків у майбутньому в умовах невизначеності страхової діяльності.

Метою статті є подальший розвиток теоретичних підходів до розкриття суті та економічного змісту понять, які характеризують фінансову стійкість і фінансову безпеку страхових корпорацій.

Оскільки фінансова стійкість, за І. А. Бланком, є структурним елементом фінансової безпеки страхових корпорацій, то перш ніж приступити до розкриття економічної суті поняття «фінансова безпека», доцільно навести авторський підхід до означення фінансової стійкості, який дещо відрізняється від вищенаведених і базується на принципі еквівалентності фінансових зобов'язань страхувальника і страховика з погляду теорії розорення й теорії корисності.

Якщо T_H — випадкова величина зібраних нетто-премій, Y — випадкова величина сумарних відшкодувань, U_0 — величина власних коштів страховика, то факт його розорення впродовж скінченного проміжку часу $[0, t]$ описується співвідношенням $U_0 + Y_H < Y$, а на момент часу t ймовірність розорення визначається рівністю $\varepsilon(t) = P(U(t) = U_0 + T_H - Y < 0)$.

Виходячи з введеного означення ймовірності розорення $\varepsilon(t)$, фінансовою стійкістю страхової компанії називатимемо такий стан (наявність) грошових коштів $U(t)$ на момент часу (t) , при якому ймовірність розорення $\varepsilon(t)$ завжди залишатиметься нижчою деякого наперед визначеного критичного рівня ε .

В основі визначення фінансової стійкості з погляду теорії корисності лежить поняття функції корисності $u(x)$, яка встановлює ступінь важливості для страхової компанії певних грошових сум. У цьому випадку принцип еквівалентності фінансових зобов'язань можна записати як $M(U_0 + T_n - Y) = u(U_0)$, тобто очікувана корисність грошових коштів страхової компанії $U(t) = U_0 + T_n - Y$ після прийняття ризиків не повинна зменшитися порівняно з корисністю початкового капіталу U_0 . Тоді в термінах функції корисності фінансовою стійкістю страхової компанії називатимемо такий стан (наявність) грошових коштів $U(t)$ на момент часу (t) , для якого $M(U_0 + T_n - Y) \geq u(0)$, тобто очікувана корисність грошових коштів страхової компанії після прийняття ризиків не повинна зменшитися порівняно з нульовою корисністю.

Виходячи з означень фінансової надійності, запропонованих О. О. Гаманковою та Л. В. Шіріян, бачимо, що в їхній основі лежать поняття фінансової стійкості, платоспроможності та нейтралізації фінансових ризиків, які І. А. Бланк відносить до основних елементів фінансової безпеки. Тому, на нашу думку, наведені визначення фінансової надійності в певному наближенні є визначеннями фінансової безпеки страхової компанії, які, безсумнівно, потрібно удосконалювати.

На основі аналізу вже згадуваних означень фінансової безпеки суб'єкта господарювання [1, с. 24], фінансової надійності [2, 4–6] та страхового ризику [3] пропонуємо таке визначення фінансової безпеки страхової компанії: це стан (умови) функціонування, при якому страхова компанія має доступ до фінансових ресурсів і ринків, забезпечує себе та страхувальника певним рівнем захисту від внутрішніх і зовнішніх фінансових загроз і належною ефективністю фінансових показників, володіє здатністю до капіталізації й розвитку в майбутньому, завдяки чому має змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед страхувальниками, державою й іншими фізичними особами щодо виплати страхових відшкодувань, внесення необхідних платежів до бюджету, розміщення коштів страхових резервів і здійснення інших фінансових операцій, що характеризуються ймовірністю, величиною втрат капіталу, платоспроможності, ліквідності, рентабельності, недоотримання доходів і прибутків у майбутньому в умовах невизначеності та ризику страхової діяльності.

Таким чином, на відміну від вищенаведених означень фінансової надійності, де основна увага акцентується на наявності в страхової компанії фінансових ресурсів, у запропонованому нами визначенні фінансової безпеки важлива роль, крім наявності, відводиться ще й доступу до них, а також її здатності до капіталізації. Крім того, разом із забезпеченням захисту страховика розглядається захист страхувальника від внутрішніх і зовнішніх фінансових загроз. І, що найголовніше, дане означення враховує фінансовий стан страхової

компанії не тільки впродовж терміну дії укладених договорів страхування, але й можливості подальшого доступу на страховий ринок, що, безсумнівно, сприятиме її розвитку в майбутньому.

1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. / И. А. Бланк. — К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. — 784 с. — (Серия «Библиотека финансового менеджмента», Вып. 10). 4. Страхування: підруч. / Кер. авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2002. — 599 с. 2. Гаманкова О. О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. / О. О. Гаманкова. — К. : КНЕУ, 2007. — 328 с. 5. Сухов В. А. Государственное регулирование финансовой устойчивости страховщиков / Сухов В. А. — М.: Анкил, 1995. — 112 с. 6. Шіріян Л. В. Фінансова стійкість страхових компаній та шляхи її забезпечення: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук / Л. В. Шіріян — Х.: ХНУ, 2007. — 22 с. 3. Сороківська М. В. Управління фінансовими ризиками страхових компаній: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук / М. В. Сороківська — Л.: НАН України ІРД, 2009. — 20 с.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАХОВЫХ КОРПОРАЦИЙ

Вводится определение понятия финансовой устойчивости с точки зрения теории разорения и теории полезности, а также определение понятия финансовой безопасности страховой компании.

THEORETICAL ASPECTS OF FINANCIAL SAFETY OF INSURANCE CORPORATIONS

Introduce the definition of the concept of financial stability from the point of ruin and utility theory and the definition of the concept of financial security insurance company.

Стаття надійшла 17.12.10